

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Σχετικά με το εγχειρίδιο της Στ' Δημοτικού Kosta Adžievski-Darinka Petrevska-Vanco Georgiev-Violeta Ačkoska-Vojslav Sarakinski, *ISTORIJA ZA VI ODDELENIE OD DEVETOGODISNOTO OSNOVNO OBRAZOVANIE*, Skopje, 2011 (στο εξής Adžievski, VI ODD, 2011),

- ΣΕΛ. 58 Να διευκρινιστεί ο όρος **Dolna Makedonija** (Πιερία, Βοτιαία) δηλαδή η παραθαλάσσια και η **Gorna Makedonija** (Λυγκιστίς, Ελιμαία, Πελαγονία κτλ)
- ΣΕΛ. 58 Η καταγωγή των Αρχαίων Μακεδόνων είναι από τον μυθικό ήρωα Ηρακλή και όχι από κάποιον μυθικό ήρωα Μακεδών (λέξη ελληνικής προελεύσεως), από το Άργος της Πελοποννήσου και **όχι το Άργος Ορεστικό**. Εξ ου και η πόλη Ηράκλεια Λυγκηστίς.
- ΣΕΛ. 59 Δεν αποδεικνύεται από καμία ιστορική πηγή ότι υπήρχαν ξεχωριστοί **Μακεδονικοί Ολυμπιακοί Αγώνες** στο Δίον σε αντιπαράθεση με τους Αγώνες στην Αρχαία Ολυμπία. **Υπήρχαν στο Δίον αγώνες προς τιμήν του Θεού Δία, άρα μιας ελληνικής θεότητας**. Οι ίδιοι οι Μακεδόνες πάντα προσπαθούσαν να αποδείξουν την ελληνική τους καταγωγή δια της συμμετοχής τους στους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Η προβληματική γύρω από την ελληνικότητα των Αρχαίων Μακεδόνων ορίζεται ως εξής: Οι ίδιοι **αυτοπροσδιορίζονταν** ως Έλληνες και προσπαθούσαν να αποδείξουν την **ελληνική τους καταγωγή** π.χ. απόδειξη της ελληνικής τους καταγωγής ότι προέρχονται από τους Ηρακλείδες για να συμμετάσχουν στους Ολυμπιακούς Αγώνες, βοήθεια του **Αλέξανδρου Α'** στους Σπαρτιάτες και τους Αθηναίους πριν από τη **μάχη των Πλαταιών** τονίζοντας την ελληνική του καταγωγή και βλέποντας τον αγώνα των Ελλήνων κατά των Περσών ως αγώνα και για τη δική του απεξάρτηση από την υποτελεία. Και στο ότι ορισμένοι κύκλοι των Νοτίων Ελλήνων, όπως ο **Δημοσθένης**, είτε διότι το Μακεδονικό βασίλειο υπέσκαψε τις αθηναϊκές **αποικίες στη Χαλκιδική**, είτε διότι είχαν σταθερά **μοναρχικό πολίτευμα** και δεν είχαν την εξέλιξη της πόλης-κράτους θεωρούνταν ως μη Έλληνες. Δηλαδή, υπάρχει ζήτημα **αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού**, αλλά από τον 3^ο αιώνα π.Χ. γίνονται από όλους αποδεκτοί και **παύει η αντίθεση** Μακεδόνων και Νοτίων Ελλήνων.
- ΣΕΛ. 62 Δεν γίνεται κατανοητό γιατί ο Φίλιππος ήθελε να ενώσει τους Έλληνες κατά των Περσών ως εκδίκηση για τα δεινά των Ελλήνων στους Περσικούς πολέμους και την καταστροφή της Αθήνας και για το ότι ο Φίλιππος και η Αρχαία Μακεδονία ήταν υποτελείς στους Πέρσες. **Στα εγχειρίδια δεν υπάρχει καμία αναφορά στην Πανελλήνια Ιδέα που προωθεί ο Ισοκράτης**. Μετά τη μάχη στη Χαιρώνεια 338 π.Χ., ο Φίλιππος συμπεριφέρθηκε γενναιόδωρα στους Αθηναίους, οι οποίοι διατήρησαν το δημοκρατικό τους πολίτευμα, η καταστροφολογία του Δημοσθένη

διαφεύσθηκε. **Οι Αθηναίοι τίμησαν τον Φίλιππο και τον Αλέξανδρο με την απονομή δικαιωμάτων του πολίτη και ακόμα τον Φίλιππο με την ανέγερση ενός αδριάντα στην αγορά. Στο συνέδριο της Κορίνθου το 337 π.Χ. ο Φίλιππος συνήψε συμμαχία με τις ελληνικές πόλεις, πλην της Σπάρτης, οι οποίες διατήρησαν την εσωτερική τους αυτονομία, αλλά αναγνώρισαν την ηγεμονία των Μακεδόνων, που ένωσαν τους Έλληνες, και εκεί αποφασίστηκε η εκστρατεία κατά των Περσών.**

- Στην εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου δεν γίνεται καμία αναφορά στην διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας.
- ΣΕΛ. 68 Είναι γνωστό ότι η **γλώσσα των αρχαίων Μακεδόνων** από την οποία σώθηκαν μονάχα 150 λέξεις ήταν **δωρική διάλεκτος** με επιδράσεις φωνητικές από τους γειτονικούς λαούς (Φρύγες). Π.χ. Φίλιππος – Βίλιππος, Φερενίκη – Βερενίκη. Επίσης οι αρχαίοι Μακεδόνες λάτρευαν τους 12 Ολύμπιους Θεούς και δεν είχαν ξεχωριστό πάνθεο. Π.χ. η θεά Zejrena είναι η θεά Αφροδίτη, ο Dionis είναι ο Διόνυσος και ο Dios είναι ο Δίας.
- ΣΕΛ. 71 Η **ελληνιστική κουλτούρα** δεν είναι ανάμειξη μακεδονικής, ελληνικής και ασιατικής κουλτούρας αλλά διάδοση του ελληνικού πολιτισμού πέρα από το μητροπολιτικό κέντρο της Αρχαίας Ελλάδας στην Ανατολή. Γι' αυτό το λόγο αποκαλείται περίοδος του Ελληνισμού και όχι «Αλεξανδρινή» ή «Μακεδονική» περίοδος, όρος που δεν απαντάται στη διεθνή βιβλιογραφία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι σελίδες 78-79 του εγχειριδίου της Α' γυμνασίου, Blaze Ristovski-Sukri Rahimi-Simo Mladenovski-Todor Cereganov-Mitko Panov, *ISTORIJA ZA PRVA GODINA GIMNAZISKO OBRAZOVANIE*, Skopje 2017 (στο εξής Ristovski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2017).
- Ο **γνωστός Ήλιος της Βεργίνας** δεν αποτελεί μοναδικότητα μίας υποτιθέμενης μακεδονικής κουλτούρας, όπως π.χ. αναφέρεται στο Ristovski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2017, σσ. 72-74, αλλά απαντάται και σε άλλα ελληνικά μνημεία. Πχ ΛΟΚΡΟΙ. Έχει τέτοια έκταση στους μακεδονικούς βασιλικούς τάφους λόγω του θεσμού της βασιλείας.
- Επίσης στο ίδιο εγχειρίδιο στη σελ. 102 παρερμηνεύονται τα όσα λέει ο **Φίλιππος Ε'** για την Ελλάδα και τους Έλληνες στη συνάντησή στη Λοκρίδα το 198 π.Χ. Δεν προκύπτει από το σχετικό χωρίο του Πολυβίου καμία διάκριση αρχαίων Μακεδόνων και Ελλήνων. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το Β' Μακεδονικό Πόλεμο του Φιλίππου Ε' εναντίον των Ρωμαίων (204-197 π.Χ). Η Αιτωλική Συμπολιτεία ήταν σύμμαχος των Ρωμαίων και καλούσε τον Φίλιππο Ε' να αποσυρθεί από την Νότιο Ελλάδα. Η απάντηση του Φιλίππου Ε' ήταν ότι δεν μπορείτε εσείς να ταυτίζεστε με τους Ρωμαίους και να θέτετε τέτοιο ζήτημα όταν και σεις οι ίδιοι στην Αιτωλική σας Συμπολιτεία δεν είστε όλοι Έλληνες αλλά έχετε και μη Έλληνες: Πολύβιος XVII.5.5-9: *τὸ δὲ δὴ πάντων δεινότατον, οἱ ποιοῦντες ἑαυτοὺς ἐφαμίλλουσι Ῥωμαίοις καὶ*

κελεύοντες ἐκχωρεῖν Μακεδόνας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο γὰρ ἀναφθέγγασθαι καὶ καθόλου μὲν ἔστιν ὑπερήφανον, οὐ μὴν ἀλλὰ Ῥωμαίων λεγόντων ἀνεκτόν, Αἰτωλῶν δ' οὐκ ἀνεκτόν· ποίας δὲ κελεύετε με, “φησὶν” ἐκχωρεῖν Ἑλλάδος καὶ πῶς ἀφορίζετε ταύτην; αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλείους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραιῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἀποδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς. ἢ τούτων μὲν παραχωρεῖτέ μοι”.

[Τὸ χειρότερον ὅμως ἀπὸ ὅλα εἶναι ὅτι αὐτοὶ ἐξομοιώνουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ τοὺς Ῥωμαίους καὶ ἀπαιτοῦν νὰ φύγουν οἱ Μακεδόνες ἀπ’ ὅλην τὴν Ἑλλάδα· αὐτό, καὶ νὰ τὸ εἶπη κανεὶς ἀπλῶς, εἶναι ὑπερήφανον, ἀλλ’ ὅταν τὸ λέγουν οἱ Ῥωμαῖοι εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἀνεχθῆ κανεὶς, εἶναι τελείως ὅμως ἀπαράδεκτον ὅταν τὸ λέγουν οἱ Αἰτωλοὶ· “ἀπὸ ποίαν Ἑλλάδα μοῦ ζητεῖτε νὰ φύγω καὶ πῶς τὴν χωρίζετε; οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Αἰτωλοὺς δὲν εἶναι Ἕλληνες· διότι τὰ ἔθνη τῶν Ἀγραιῶν, τῶν Ἀποδοτῶν καὶ τῶν Ἀμφιλόχων ἀκόμη, δὲν εἶναι Ἑλλάς. Ἡ μήπως αὐτὰ τὰ ἔθνη μοῦ τὰ παραχωρεῖτε;” μτφ. Α. Παπαθεοδώρου]

- [What is this Greece which you demand that I should evacuate, and what do you define Greece? Certainly most of the Aetolians themselves are not Greeks! The countries of the Agraeae, the Apodotea, and the Amphilochians], Πολύβιος, 18.5-9.
- [Τὰ γεγονότα περιγράφονται ἀπὸ τὸν Πολύβιο XVII 1-10. Πρβ. σχετικὰ καὶ Πολύβιος, 32.16.17.2. Πλούταρχος, Φλαμινίος, 5-7]. Σχόλια γὰ τὸ συγκεκριμένο χωρίο βλ. Fr. Walbank, *A Historical Commentary on Polybius*, vol. II. Commentary on Books VII-XVIII, Oxford 1967, 548-558.
- **Μία γενική παρατήρηση ὅσον ἀφορὰ τὴν Ἀρχαιότητα εἶναι ὅτι δὲν χρησιμοποιοῦνται οἱ ἀρχαῖες πηγές (Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, Πολύβιος κ.ά), σε μερικές περιπτώσεις παρερμηνεύονται ἐπιλεκτικὰ ἀποσπάσματα, ἀποκομμένα ἀπὸ τὸ γενικότερο πλαίσιο γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ τὸ χάσμα Ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Μακεδόνων.**

ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ - ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

- Ο ὅρος «Μακεδονία» στη ρωμαϊκὴ καὶ μεσαιωνικὴ περίοδο χρειάζεται διευκρίνιση. Ἀπὸ ἱστορικός – γεωγραφικός στην Ἀρχαιότητα γίνεται διοικητικός [**ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 148 π.Χ** – *Macedonia Prima* με πρωτεύουσα τὴ Θεσσαλονίκη καὶ *Macedonia Secunda* με πρωτεύουσα Στόβοι, ἡ διοίκηση Μακεδονίας ἀπὸ τὸν 3^ο αἰῶνα μ. Χ. (Μακεδονία, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Ἀχαΐα, Κρήτη) που ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 4^{ου} μ.Χ. αἰῶνα μαζί με τὴ Δακία καὶ τὴν Παννονία ἀποτελοῦσαν τὸ *Praefectum of Illiricum*] *Les Plus Anciens Recueils des Miracles de Saint Demetrius et la penetration des Slaves dans les Balkans*, I Le Texte par Paul Lemerle, Paris 1979, p. 134
- Ἡ ἔλευση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στη Μακεδονία σημαίνει στη **ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**. Οἱ ἐπιστολές εἶναι στα ἐλληνικά (*Προς*

Φιλιππησίους, *Προς Κορινθίους* και *Προς Θεσσαλονικείς*). Το ότι η ελληνική ήταν τότε κατανοητή σε όλη την ανατολική Μεσόγειο είναι αποτέλεσμα της διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού από το Μέγα Αλέξανδρο. Επίσης, στο κεφάλαιο για την Αρχιεπισκοπή Αχρίδας στο Milan Boškoski- Nebi Derviši-Safet Neziri- Dime Madžovski – Saško Nikoloski, *ISTORIJA ZA PRVA GODINA GIMNAZISKO OBRAZOVANIE*, Skopje, 2016, σ. 184 (στο εξής Boškoski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2016) αναφέρεται ότι «ο Απόστολος Παύλος δημιούργησε τις πρώτες χριστιανικές κοινότητες στη Μακεδονία και έθεσε τις βάσεις για την ίδρυση της μακεδονικής εκκλησίας»!!!, κάτι που δεν αναφερόταν σε προηγούμενα εγχειρίδια. Εννοείται ότι αυτό πρέπει να απαλειφθεί. Δεν υπάρχει ο όρος «Μακεδονική Εκκλησία».

- Ristovski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2017, σσ. 144-145 Όταν στα **ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ** γίνεται λόγος για Μακεδόνες, Θεσσαλούς και Αχαιούς που αποκρούουν τις βαρβαρικές σλαβικές επιδρομές είναι σαφές ότι πρόκειται για χριστιανούς κατοίκους του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους (ελληνόφωνους και λατινόφωνους της διοίκησης Μακεδονίας) **ΚΑΙ ΟΧΙ ΓΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ ΣΛΑΒΟΥΣ**. [ει γάρ μή μόνον τούς Μακεδόνας άπαντας, αλλά και Θετταλούς και Αχαιούς ύποθείτο τις σωρηδόν έν Θεσσαλονίκη τηνικαύτα συνηθροισμένους] *Les Plus Anciens Recueils des Miracles de Saint Demetrius et la penetration des Slaves dans les Balkans, I Le Texte par Paul Lemerle, Paris 1979, p. 137*]
- Οι Σλάβοι αυτοαποκαλούνταν με τα ονόματά τους (Στρυμονίτες, Βερζίτες κλπ) αλλά ποτέ Μακεδόνες Σλάβοι ή Μακεδονικές Σκλαβηνίες παρά μονάχα Σκλαβηνίες στη Μακεδονία. Εν ολίγοις, οι όροι «Μακεδόνας» και «Σλάβος» στο Μεσαίωνα δεν ταυτίζονται.
- Χαρακτηριστικό παράδειγμα παραποίησης του όρου «Μακεδόνας» στο Μεσαίωνα είναι το χωρίο στις σελίδες 163-164 στο εγχειρίδιο Boškoski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2016 που αναφέρεται στην πολιορκία της Θεσσαλονίκης από τους Αβαροσλάβους. (*Vo 586 godina, zaedno so Avarite, slovenite povtorno go opsednale Solun Na opsadata uspešno i se sprotstavila vizantiskata vojska i tamu „sobranite Makedonci, Tesalijci i Ahaici“: I pokraj raznovidnite opsadni napravi koi gi donesle pred gradot, spored solunskiot arhiepiskop Jovan, poradi „hrabrosta na Makedoncite“ vo Solun, opsadata bila odbienaš [...]*)
- Από τον 8^ο-9^ο αιώνα μ.Χ. υπάρχει το **Θέμα Μακεδονίας** με πρωτεύουσα την Αδριανούπολη. Εξ ου και η **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ με τον αυτοκράτορα Βασίλειο Α΄ Μακεδόνα, ο οποίος δεν έχει καμία σχέση με τους Αρχαίους Μακεδόνες.**
[Θρακών και Μακεδόνων και των λοιπών δυτικών θεμάτων – CONSTANTINE PORPHYROGENITUS, “*DE ADMINISTRANDO IMPERIO*”]. Είναι αισθητή η απουσία βυζαντινών πηγών.

- Milan Boškoski - Jordan Ilioski- Nebi Derviši, *ISTORIJA ZA VII ODDELENIE*, Skopje 2018, σ. 32. (Στο εξής Boškoski, *VII ODD*, 2018) Είναι απαράδεκτο για τη διεθνή επιστήμη και πολύ περισσότερο για την ελληνική πλευρά και δεν στηρίζεται σε καμία πηγή το σόφισμα ότι οι Σλάβοι τον 6^ο-7^ο μ.Χ αιώνα συνυπήρξαν και **συγχωνεύτηκαν** με τους αρχαίους Μακεδόνες και κληρονόμησαν από αυτούς το όνομα «Μακεδόνες» ως δηλωτικό για Σλάβους. Βλ. επίσης Boškoski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2016, σ. 164. (*Po naseľuvanjeto, Slovenite vo Makedonija gi zateknale antičkite Makedonci. Vo početokot odnosite bile loši, no postepeno se podobruvale. Makedoncite bile hristijani i so povisoka kultura. Slovenite za novata tatkovina go prifatile imeto Makedonci i počnale da se narekuvaat Makedonci, a starosedelcite Makedonci go prifatile slovenskiot jazik, a podocna i slovenskoto pismo. So megusebno mešanje postepeno se formiral makedonkiot narod*)
- Δεν υπήρξε ποτέ ο όρος «**Μακεδόνες Σλάβοι**» στο μεσαίωνα (Boškoski, *VII ODD*, 2018, σ. 35) αλλά «Σκλαβηνίες στη Μακεδονία»
- Δεν υπάρχει καμία πηγή για **ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΣΛΑΒΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ/ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ** επί Σαμουήλ (βλ. Boškoski, *VII ODD*, 2018, σσ. 42-44 και Boškoski, *PRVA GIMNAZISKO*, 2016, σσ. 173-183). Μετά τη διάλυση του κράτους του Σαμουήλ ιδρύονται τα Θέματα Παρίστριον και Βουλγαρία, στο οποίο ανήκε η σημερινή Βόρεια Μακεδονία. Η **Αρχιεπισκοπή Αχρίδας** που ιδρύθηκε από τον βυζαντινό αυτοκράτορα Βασίλειο Β΄ Βουλγαροκτόνο δεν ανάγει την καταγωγή της στον Απόστολο Παύλο, ούτε ο Κλήμης της Αχρίδας έκανε ποτέ λόγο για Μακεδονική Εκκλησία, όπως εσφαλμένα αναφέρεται στο Boškoski, *VII ODD*, 2018, σ. 48. Θεωρήθηκε συνέχεια της επισκοπής **Πρώτης Ιουστινιανής (Justiniana Prima)** που εντοπίζεται περίπου στο σημερινό Λέσκοβατς της Σερβίας. Η επίσημη ονομασία ήταν «**Πρώτης Ιουστινιανής και Πάσης Βουλγαρίας**».
- Η σημασία της **Αρχιεπισκοπής Αχρίδας** για τη διατήρηση του σλαβισμού συνίστατο στη διατήρηση του σλαβισμού και όχι κάποιας μακεδονικής ταυτότητας, όρος που δεν υπήρχε. Επομένως, όλα τα σχετικά με μακεδονική ταυτότητα, μακεδονικό κλήρο και μακεδονικούς θεσμούς είναι προβληματικά. Βλ. Blaže Ristovski-Šukri Rahimi-Simo Mladenovski-Todor Čepreganov-Stojan Kiselinovski, *ISTORIJA ZA VTORA GODINA. GIMNAZISKO OBRAZOVANIE*, Skopje, 2017, σσ. 76-77. (στο εξής, Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, 2017). Η Αρχιεπισκοπή Αχρίδας ήταν ένα πρότυπο **ελληνοσλαβικής συμβίωσης**.
- Σελ. 48 Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, 2017. Δεν απαντάται επίσημα ο όρος «Μακεδόνες» για τον πληθυσμό. Στη συγκεκριμένη σελίδα παρερμηνεύεται πλήρως η φράση του Αρχιεπισκόπου Αχρίδας Θεοφύλακτου «*εν τη της εχούσι ημάς Μακεδονίας στενοχωρία*» [**vo tesnite predeli na nasata Makedonija**]. Ο καταγόμενος από την κεντρική Ελλάδα Θεοφύλακτος Αχρίδος υπήρξε μαθητής του Μιχαήλ Ψελλού και ως εκ τούτου ανήκε στον κύκλο των Βυζαντινών λογίων της εποχής που σπούδασαν ρητορική και διέθεταν φιλοσοφική και αρχαιοπρεπή παιδεία. Στη συγκεκριμένη

χιουμοριστική επιστολή προς τον Γρηγόριο Καματηρό, που περιέχει συνεχείς αρχαιοπρεπείς αναφορές λόγω της κλασικής του παιδείας (Πρίαμος, Πολύφημος, Φιλόλαος, Αρχύτας, Αίλιος Αδριανός, Ηρώδης ο Αττικός κ. ά) αναφέρεται στα κατορθώματα κάποιου Θεόδωρου Χρυσέλιου (στρατιωτική τέχνη, μουσική), τον οποίο εάν επρόκειτο να θαυμάσει κανείς ως αρματηλάτη θα έπρεπε αυτό να συμβεί στην περιοχή της Λάρισας, στην πεδιάδα της Θεσσαλίας και όχι στην στενάχωρη Μακεδονία. *«Εί τοίνυν μέλει σοι και αρματηλάτην τούτον ιδείν δοκιμώτατον και τοίς των χρωμάτων επωνύμοις δήμοις περιμάχητον θέαμα και πάσι φιλίπποις εύφημον λάλημα, μηκέτι τοιαύτην άγχε φύσιν εν τη της εχούσης ημάς Μακεδονίας στενοχωρία, αλλά λύσον επί την Λάρισσαν. Η γαρ Θεσσαλία τούτου οικειότερα και η πεδιάς η Φαρσάλιος, ων των πλάτει τας μεν επιδείξεται των επιστημών και τεχνών, τας δε προς το μαθείν συνεργώ χρήσεται»* [**Ainsi donc, si tu tiens a le boir cocher tout a fait expert, vedette favorite des factions qui tirent leurs noms des couleurs et sujets fameux de conversation pour les passionnes du cirque, cette Macedonie qui nous tient, mais lache-le sur Lasissa. Car c' est la Thessalie son vrai domaine et la plaine de Pharsale, dont l' etendue lui permettra de faire montre de certaines de ses connaissances et de ses techniques et l' aidera a en acquerir d' autres.** Βλ. P. Gautier, *Théophylacte d'Achride Lettres* Vol. XVI/2, Thessaloniki 1986, αρ. 127, σ. 570-577]. Είναι φανερό ότι οι Βυζαντινοί που είχαν κλασική παιδεία όταν αναφέρονταν στη Μακεδονία εννοούσαν την αρχαία ιστορική Μακεδονία που συνόρευε με τη Θεσσαλία. Ο Θεοφύλακτος είναι αρχιεπίσκοπος Αχρίδας που ανήκε στο διοικητικό Θέμα Βουλγαρίας. Στις επιστολές του αναφέρει ότι νιώθει ξένος ανάμεσα σε Βουλγάρους, δηλαδή Σλάβους που ανήκουν στο Θέμα Βουλγαρία. Σκόπιμα αποσιωπούνται αυτές οι επιστολές που θίγουν τέτοια θέματα. Βλ. *«Κάτειμι τοίνυν επί Βουλγάροις ατεχνώς Κωνσταντινουπολίτης, το ξένον Βούλγαρος»* [**C' est pourquoi je descends chez les Bulgare, moi un vrai Constantinopolitain, et, chose estrange**], P. Gautier, *Théophylacte d'Achride Lettres* Vol. XVI/2, Thessaloniki 1986, αρ. 4, σ. 141. *«Το εμόν όναρ μοι λέγεις, ανδρών εμοί ποθεινότατε, εκβεβαρβαρώσθαι λέγων αυτός εν μέσοις Βουλγάροις. Σκόπει γάρ όσον εγώ του της αγροικίας κρατήρος πέπωκα, τσοούτων ετών των της σοφίας χωρίων αποδημών, και ως εμεθύσθην της αμουσίας»* [**Tu me racontes mon proper songe, o le plus cher d' ente les hommes, quand tu me dis que tu es devenu un barbare au milieu des Bulgares. Eh bien, juge en quelle quantite j' ai bu a la coupe de la grossierete, moi qui vis depuis tant d' annees loin des regions de la sagesse, et a quel point je suis enivre d' amousia**]. P. Gautier, *Théophylacte d'Achride Lettres* Vol. XVI/2, Thessaloniki 1986, αρ. 34, σ. 243.

- Δεν υπήρξε ποτέ κρατίδιο με την επωνυμία «Μακεδονικό» μετά τη διάλυση του κράτους του **Στέφανου Δουσάν**. Βεβαίως τον 14^ο αιώνα μετά την κατάργηση του θεσμού των Θεμάτων, άρα και του Θέματος της Μακεδονίας που ως διοικητικός όρος ταυτιζόταν με τη Θράκη, **ο όρος Μακεδονία**

ταυτίζεται και πάλι με την ιστορική (αρχαία) Μακεδονία από τους βυζαντινούς συγγραφείς, οι οποίοι στρέφονται προς έναν εξαρχαϊσμό. Π.χ. οι Σέρβοι αποκαλούνται Τριβαλλοί, οι Βούλγαροι Σκύθες, οι Τούρκοι Πέρσες. [όσαι γάρ εσπέριαι πόλεις τη Λατίνων αρχή πρό μικρού δεδουλευκάσι, πάσας, εκείθεν αρξάμενος, ράστα κατρετροπούτο και μεθίστη προς εαυτόν, έως και αυτήν ή της των Μακεδόνων προκάθηται γης χειρώσατο μεγαλόπολιν την Θεσσαλονίκην, αποδημούντος τηνικαύτα του μαρκεσιού περί την πατρίδα Λαμπαρδιάν...]

- [... έν δε τη Μακεδόνα, των άλλων υπηκουσών τω των Τριβαλλών ηγεμόνι, Βέρροια μέν και αυτή μετ' ολίγον των υπηκόων αυτού εγεγόνει, συμμαχίας άνευ επί μακρόν αντέχειν ου δυναμένη προς βαρβαρικήν και Μανουήλ, του του βασιλέως υιού. Θεσσαλονίκη δ' ουκ ήρεσκεν ουδενί προσρνήναι, μητέ τω Καντακουζηνώ, μήτε μην τω των Τριβαλλών ηγεμόνι... - *Historia Romana, ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, Λόγοι*]

- Παρόλο που το σερβικό κράτος κατέλαβε την περιοχή από του Βυζαντινούς, ποτέ δεν χρησιμοποιήθηκε ο όρος «μακεδονικά κράτη», ακόμα και μετά τη διάλυση του κράτους του Δουσάν. Όπως και ο Στέφανος Δουσάν, έτσι και οι ηγεμονίες που αναδείχθηκαν μετά από τη διάλυση του κράτους του φέρνουν τον τίτλο **Κράλης (ηγεμόνας) Σέρβων και Ρωμανίας**. Πουθενά δεν απαντάται ο όρος «**Μακεδονικό βασίλειο**» ή «**Μακεδονική ηγεμονία**». Η ηγεμονία του Πρίλεπ ως «**ιδιαιτέρα μακεδονική ηγεμονία**» δεν απαντάται σε πηγές. Πρόκειται για την ηγεμονία του Κράλη Βούκασιν και του Δεσπότη Ουγγλιέσα, μετά τη διάλυση του κράτους του Στέφανου Δουσάν. [Πρόκειται για παρατήρηση στη σελ. 24 του εγχειριδίου Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, 2017]

- Ο Στέφανος Δουσάν έφερε επίσημα τον τίτλο «Κράλης και αυτοκράτωρ Σερβίας και Ρωμανίας». Σε μεταγενέστερα αντίγραφα του «Κώδικα του Στέφανου Δουσάν» (*Zakonik*), ο Σέρβος ηγεμόνας αναγνωρίζεται ως «τσάρος Μακεδόνων». [Πρόκειται για παρατήρησή μας για τη σελίδα 48 του Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, 2017] Η αναφορά της Μακεδονίας στον τίτλο του Δουσάν οφείλεται όχι στον ίδιο τον Σέρβο κράλη, αλλά αποκλειστικά στους αντιγραφείς των χειρογράφων, οι οποίοι προφανώς αργότερα ήθελαν να τονίσουν τη Μακεδονία στον τίτλο του τσάρου τους. Μια ευλογοφανής εξήγηση είναι ότι το όνομα και μόνο της Μακεδονίας παραπέμπει αυτόματα στην αρχαία Μακεδονία και τον βασιλιά της Μέγα Αλέξανδρο. Η σύγκριση των κατακτήσεων του Δουσάν με αυτές του Μεγάλου Αλεξάνδρου θα εξύψωναν το κύρος του Σέρβου ηγεμόνα. Άλλωστε, η μορφή και οι εκστρατείες του Μεγάλου Αλεξάνδρου χρησιμοποιούνταν συχνά στη σερβική μεσαιωνική αγιολογική γραμματεία, κυρίως όταν επρόκειτο για συγκρίσεις υπεροχής, που αφορούσαν δηλαδή το μέγεθος και την ανδρεία στρατευμάτων. Επίσης, σε όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα και

μέχρι και τον 19^ο αιώνα, ήταν πολύ διαδεδομένο στη Σερβία το *Μυθιστόρημα του Αλεξάνδρου*. Έτσι, εξηγείται η αναφορά του Ραγουζαίου ποιητή, Ivan Gudulic, στο ποίημά του *Osman* στη σλαβική-σερβική καταγωγή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπως και ο θυρεός (grb) του λιονταριού ως σύμβολο γενναιότητας εναντίον των νέων Περσών, δηλαδή των Τούρκων, στη **Στεμματογραφία του Ζεφάροβιτς** (1741) από τη Δοϊράνη. Η Στεμματογραφία αυτή πρέπει να εξετάζεται στο αντίστοιχο ιστορικό κλίμα της εποχής με τις ήττες του οθωμανικού κράτους (17^ο-18^ο αιώνας, συνθήκη Κάρλοβιτς, συνθήκη Πασάροβιτς) και με την προσωρινή απελευθέρωση της δυτικής Σερβίας μετά του Βελιγραδίου και της Ολτένιας (Κραϊόβα) από τους Αυστριακούς. Αναζητούνταν ένας νέος γενναίος Μέγας Αλέξανδρος για να απελευθερώσει τους Χριστιανούς, από τους νέους Πέρσες, δηλαδή τους Τούρκους. Ο όρος «Μακεδόνες» χρησιμοποιούνταν πλέον ως γεωγραφικός προσδιορισμός για όλους τους Χριστιανούς κατοίκους της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας, συμπεριλαμβάνοντας και τους Σλάβους.

ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

- Για την **Οθωμανική περίοδο** πρέπει να χρησιμοποιούνται και οι επίσημοι διοικητικοί όροι (εγιαλέτια, βιλαέτια, σαντζάκια κτλ). Ειδικότερα για το β' μισό του 19^{ου} αιώνα να υπάρχει χάρτης για τα **βιλαέτια Θεσσαλονίκης, Μοναστηρίου και Κοσόβου** με πρωτεύουσα τα Σκόπια. Να τονιστεί ότι δεν υπήρξε διοικητικό βιλαέτι Μακεδονίας, ανεξάρτητα εάν ο όρος «Μακεδονία» ως ιστορικός όρος ταυτιζόταν με τα όρια της Αρχαίας Μακεδονίας. Για τους **Σέρβους** η Μακεδονία ήταν μόνο τα βιλαέτια Μοναστηρίου και Θεσσαλονίκης ενώ το βιλαέτι του Κοσόβου με πρωτεύουσα τα Σκόπια ήταν τμήμα της Παλαιάς Σερβία, εξ ου και η διάκριση των Σέρβων μεταξύ **Stara Srbija** και **Makedonija**. Για τους **Βούλγαρους** τα Σκόπια συμπεριλαμβάνονταν στον συμβατικό όρο «**Μακεδονία**», όρο που η ευρωπαϊκή διπλωματία του 19^{ου} αιώνα χρησιμοποιούσε συμβατικά για τα τρία βιλαέτια.
- Η **εξέγερση της Νάουσας** δεν μπορεί να παρουσιάζεται ως «μακεδονική» εξέγερση, αλλά ως μια **εξέγερση Χριστιανών** στο πλαίσιο της ελληνικής επανάστασης που είχε μια διαβαλκανική διάσταση. Πρέπει να απαλειφθούν άμεσα οι σχετικοί χάρτες. Blaže Ristovski-Šukri Rahimi-Simo Mladenovski-Todor Čepreganov-Stojan Kiselinovski, *ISTORIJA ZA VIII ODDELENIE, DEVETOGODISNO OSNOVNO OBRAZOVANIE*, Skopje, 2017, σ. 95. Milan Boškoski, Nebi Derviši, Dimko Popovski, Jordan Ilioski, Natasa Kotlar, Silvana Sidorovska-Čupovski, *ISTORIJA ZA VTORA GODINA NA GIMNAZISKO OBRAZOVANIE, (III izdanje)*, Skopje, 2018, σ. 154. Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, σ. 140.
- Μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους η Ελλάδα παρουσιάζεται σαν να μην είχε εθνικά και ιστορικά δίκαια στη Μακεδονία. Βλ. Ristovski, *VTORA*

GIMNAZISKO, σ. 107: *Na krajot na XIX i početok na XX vek Atina vodeše aktivna nadvorešna politika za da gi obedini so Grcija grčkite etnički teritorii (Tesalija, Epir, Krit, Kikladite), no i da se proširi na negrčki etnički teritorii (Makedonija i Trakija). Za taa cel Grcija ucestvovaše i vo Balkanskite vojni (1912-1913) i uspea da anektira najgolem del od Makedonija.]*

- Στο χάρτη για τα Βαλκάνια μετά το Συνέδριο του Βερολίνου πρέπει να αναφέρονται τα τρία βιλαέτια Κοσόβου, Μοναστηρίου και Θεσσαλονίκης ή γενικά η Οθωμανική αυτοκρατορία και όχι να υπάρχει χάρτης **της μείζονος Μακεδονίας στη Βαλκανική ως διακριτής οντότητας** που δεν εμπίπτει στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, σ. 151.
- Όσα λέγονται για το **Β΄ Βαλκανικό πόλεμο**, στον οποίο η Ελλάδα συγκρούστηκε αιματηρά με τη Βουλγαρία (μάχες **Κιλκίς, Λαχανά**) και δήθεν έκανε **εθνοκάθαρση του μακεδονικού πληθυσμού** δεν έχουν καμία ιστορική θεμελίωση. Το Κιλκίς καταστράφηκε στη διάρκεια μάχης του ελληνικού με το βουλγαρικό στρατό. [*Grcka vojska recisi bez nikakov otpor okupira novi delovi od Makedonija I sprovede politika na etnicko cistenje na makedonskoto naselenie. Togas bea napolno unisteni poveke sela I gradot Kukus, a makedonskoto naselenie bese prinudeno da bega, glavno vo Bugarija.* Ristovski, *VTORA GIMNAZISKO*, σ. 137]. Αγνοείται πλήρως το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του σλαβόφωνου πληθυσμού είχε φιλοβουλγαρικές τάσεις ή βουλγαρική συνείδηση. Το Κιλκίς π.χ. η πόλη όπου γεννήθηκε ο Γκότσε Ντέλτσεφ ήταν κέντρο της Βουλγαρικής Εξαρχίας. Οι Σλαβομακεδόνες δεν είχαν διαμορφωμένη διακριτή εθνική συνείδηση και πολεμούσαν στις τάξεις των βαλκανικών στρατών. Ειδικά η VMRO πολέμησε μαζί με το **βουλγαρικό στρατό**. Ο **Γιάνε Σαντάνσκι** για παράδειγμα εισήλθε με την τσέτα του στο Μελένικο και στις Σέρρες βοηθώντας το βουλγαρικό στρατό. Η ηττημένη Βουλγαρία το 1913 ήταν αυτή που ήθελε αναθεώρηση της Συνθήκης του Βουκουρεστίου και εισήγαγε τους όρους **Αιγαιακή Μακεδονία** (Egejska Makedonija), **Μακεδονία του Πιρίν** (Pirinska Makedonija) και **Μακεδονία του Βαρδάρη** (Vardarska Makedonija) ως τμήματα μίας **διαμελισμένης ιστορικής ενότητας**. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Συνθήκη του Βουκουρεστίου δεν αναφέρεται ο όρος «Μακεδονία» διότι ήταν τα τρία βιλαέτια που διανεμήθηκαν στα βαλκανικά κράτη. Π.χ. το βιλαέτι του Κοσόβου με πρωτεύουσα τα Σκόπια διανεμήθηκε μεταξύ Μαυροβουνίου και Σερβίας.
- Στο ίδιο εγχειρίδιο (σελ. 168) στον χάρτη να απαλειφθεί η απεικόνιση των **εθνοτικών-γεωγραφικών ορίων** της μείζονος Μακεδονίας και να απεικονίζονται οι περιοχές όπου έλαβε χώρα η εξέγερση του Ίλιντεν στα οθωμανικά βιλαέτια. Υπάρχει και η **εξέγερση της Μεταμόρφωσης** (*Preobrazensko Vostanie*) στο βιλαέτι της Αδριανουπόλεως, η οποία αποσιωπάται.

- Στο χάρτη της σελ. 178 του ίδιου εγχειριδίου θα πρέπει να παρουσιάζεται η εθνική ολοκλήρωση των βαλκανικών κρατών μετά το τέλος των Βαλκανικών πολέμων το 1913 και όχι ο διαμελισμός της Μακεδονίας ως διακριτής γεωγραφικής/εθνοτικής ενότητας.
- Στους χάρτες για τους **Βαλκανικούς πολέμους** και τον **Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο** η Μακεδονία απεικονίζεται ως μία αυθύπαρκτη ιστορική οντότητα και ενότητα που διαμελίστηκε ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη, τα οποία διεξήγαν κατακτητικούς πολέμους. Δεν φαίνεται η επέκταση των βαλκανικών κρατών στο πλαίσιο της εθνικής τους ολοκλήρωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο χάρτης της σελίδας 34 στο εγχειρίδιο Blaže Ristovski-Šukri Rahimi-Simo Mladenovski-Todor Čepreganov-Stojan Kiselinovski, *ISTORIJA ZA TRETA GODINA, GIMNAZISKO OBRAZOVANIE*, Skopje, 2018 (στο εξής Ristovski, *TRETA GIMNAZISKO*, 2018).
- Στους χάρτες για την περίοδο του Μεσοπολέμου δεν χρησιμοποιούνται οι επίσημοι όροι «Kraljevina SHS», «Jugoslavija» ή «Vardarska Banovina». Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο χάρτης της σελ. 98 στο Ristovski, *ISTORIJA ZA TRETA – GIMNAZISKO*, 2018. Βλ. επίσης Blaže Ristovski-Šukri Rahimi-Simo Mladenovski-Todor Čepreganov-Stojan Kiselinovski, *ISTORIJA ZA IX ODDELJENIE*, Skopje, 2018, σ. 72 (στο εξής Ristovski, *IX ODD*, 2018).
- Στο **Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο** απεικονίζεται εκ νέου η Μακεδονία ως **ενιαία γεωγραφική ενότητα** που καταλαμβάνεται από ξένες κατοχικές δυνάμεις (βουλγαρικές, ιταλικές, γερμανικές και αλβανικές) και δεν εμφανίζεται η βουλγαρική, ιταλική και γερμανική κατοχή στη Βόρεια Ελλάδα και στη Νότια Γιουγκοσλαβία. Βλ. Ristovski, *TRETA GIMNAZISKO*, 2018, σ. 113. Ristovski, *IX ODD*, 2018, σ. 87. Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, ειδικά στους χάρτες σελ. 98 στο Ristovski, *ISTORIJA ZA TRETA – GIMNAZISKO*, 2018 και της σελ. 72 Ristovski, *IX ODD*, 2018, ο όρος «Μακεδονία» θα πρέπει να αντικατασταθεί με τον όρο «Jugoslavija» ή «Vardarska Banovina», από το έδαφος της οποίας ξεκίνησε η επίθεση εναντίον της Ελλάδας το 1941.
- Είναι θετικό το γεγονός ότι δεν υπάρχουν χάρτες της Μεγάλης Μακεδονίας μετά το 1944 που να παρουσιάζουν ελληνικές και βουλγαρικές περιοχές ως αλύτρωτες περιοχές.
- Όσον αφορά τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο θα πρέπει να απαλειφθούν οι οδηγίες των αναλυτικών προγραμμάτων σύμφωνα με τις οποίες η Μακεδονία παρουσιάζεται στα κείμενα και εμφανίζεται στους χάρτες ως μία διακριτή ιστορική, γεωγραφική και πολιτική ενότητα (ουσιαστικά τα τρία οθωμανικά βιλαέτια του Κοσσυφοπεδίου, του Μοναστηρίου και της Θεσσαλονίκης) η οποία καταλήφθηκε και διαμελίστηκε από τα γειτονικά βαλκανικά κράτη τα οποία διεξήγαν κατακτητικούς πολέμους (σαν να μην είχαν ιστορικά δίκαια στην περιοχή) και στο στρατό των οποίων συμμετείχαν και οι Μακεδόνες. Τίθεται το ερώτημα ποια ήταν η δυναμική αντίδραση των Μακεδόνων το 1912 έναντι της Βαλκανικής Συμμαχίας. Είχαν τότε οι Μακεδόνες συνείδηση της εθνικής του ιδιαιτερότητας, παρόλο που χρησιμοποιούσαν τον τοπικό προσδιορισμό

«Μακεδόνες»; Αναφέρεται η λέξη Μακεδονία στη συνθήκη του Βουκουρεστίου; Επίσης, στο ίδιο πνεύμα παρουσιάζεται το Μακεδονικό Μέτωπο στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου με την επισήμανση ότι η Ελλάδα για δεύτερη φορά κατέλαβε τη Μακεδονία. Δεν γίνεται σαφής ο βουλγαρικός αναθεωρητισμός σε ολόκληρο το μακεδονικό χώρο μετά την ήττα της Βουλγαρίας στο Β΄ Βαλκανικό πόλεμο (εισαγωγή των όρων Egejska, Vardarska, Pirinska Makedonija από την αναθεωρητική Βουλγαρία). -

Στους χάρτες για τους Βαλκανικούς πολέμους και τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο η Μακεδονία απεικονίζεται ως μία αυθύπαρκτη ιστορική οντότητα και ενότητα που διαμελίστηκε ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη, τα οποία διεξήγαν κατακτητικούς πολέμους. Να φαίνεται η διεύρυνση των βαλκανικών κρατών στο πλαίσιο της εθνικής τους ολοκλήρωσης και όχι η Μακεδονία ως ιστορική και εθνική ενότητα, διαμελισμένη μεταξύ των βαλκανικών κρατών σαν να πρόκειται για το διαμελισμό της Πολωνίας, η οποία είχε κρατική οντότητα και ήταν η μεγαλύτερη δύναμη της Ανατολικής Ευρώπης πριν από την άνοδο της Μόσχας.

- Σχετικά με το ζήτημα μίας προϋπάρχουσας «μακεδονικής» μειονότητας με τους όρους που αντιλαμβάνεται η άλλη πλευρά πρέπει να επισημανθούν τα εξής: Η Ελλάδα ενσωμάτωσε Νέες Χώρες με αλλόγλωσσους πληθυσμούς και ο γηγενής σλαβικός πληθυσμός τον 19ο-20ο αιώνα χρησιμοποιούσε τον όρο «Μακεδόνες» ως τοπική ταυτότητα και όχι ως διακριτή (μη βουλγαρική, μη σερβική, μη ελληνική) εθνική ταυτότητα. Η Κοινωνία των Εθνών ούτε έδωσε ορισμό για τις μειονότητες, ούτε ανέπτυξε ένα επιτυχές σύστημα προστασίας των μειονοτήτων όπου αυτές υπήρχαν. Οι μειονότητες τότε θεωρούνταν τμήματα ενός διασπασμένου έθνους και από την άποψη αυτή ενδιαφέρον για τους σλαβικούς πληθυσμούς της ελληνικής Μακεδονίας επιδείκνυε η Βουλγαρία, θεωρώντας όλους τους σλαβόφωνους ως Βούλγαρους, μη λαμβάνοντας υπόψη τα υποκειμενικά κριτήρια. Η συνθήκη των Σεβρών όσον αφορά την Ελλάδα δεν έκανε λόγο για εθνικές μειονότητες αλλά μόνο για φυλετικές, γλωσσικές και θρησκευτικές (βλ. αρθ. 86). «Η Ελλάς αποδέχεται, δεχομένη και την εν ιδιαίτερα Συνθήκη καταχώρισίν των, τας αποφάσεις εκείνας, αίτινες θα κριθώσιν αναγκαίαι, ιδίως ως προς την Αδριανούπολιν, προς προστασίαν εν Ελλάδι των συμφερόντων των κατοίκων οίτινες διαφέρουσι της πλειονότητος του πληθυσμού ως προς την φυλήν, την γλώσσαν και την θρησκείαν». Μετά την ανταλλαγή πληθυσμών με τη Βουλγαρία (Συνθήκη του Νεϊγύ) η Βουλγαρία επέμενε στην αναγνώριση βουλγαρικής μειονότητας στην Ελλάδα. Στις 6 Αυγούστου 1924 το ελληνικό Κοινοβούλιο επικύρωσε τις διατάξεις της Συνθήκης των Σεβρών σχετικά με την προστασία των μειονοτήτων. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1924 ο Έλληνας Υπουργός Εξωτερικών Ν. Πολίτης και ο Βούλγαρος συνάδελφός του Chr. Καλνον υπέγραψαν στη Γενεύη, υπό την αιγίδα του Γ.Γ. της Κοινωνίας των Εθνών Eric Drumond, ένα Πρωτόκολλο για την ικανοποίηση των αιτημάτων της βουλγαρικής μειονότητας στην Ελλάδα και της ελληνικής στη Βουλγαρία, δεδομένου ότι η μετανάστευση ακόμα συνεχιζόταν, ενώ η VMRO

προκαλούσε μεθοριακά επεισόδια (π.χ. υπόθεση Τερλίζ του Ιουλίου 1924) και καταδίωκε Έλληνες της Βουλγαρίας (ανθελληνικοί διωγμοί του καλοκαιριού του 1924). Το Πρωτόκολλο προέβλεπε κυρίως το συμβουλευτικό ρόλο των δύο εκπροσώπων της Κοινωνίας των Εθνών (Corfe και De Roover) στη Μικτή Ελληνο-Βουλγαρική Επιτροπή όσον αφορά στη λήψη των μέτρων της ελληνικής και της βουλγαρικής κυβέρνησης. Η Βουλγαρία διείδε τη σημασία του Πρωτοκόλλου κυρίως στο γεγονός ότι για πρώτη φορά σε επίσημο διπλωματικό έγγραφο μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γινόταν αναφορά στην ύπαρξη Βουλγάρων στον ευρύτερο μακεδονικό χώρο. «MM. Corfe et de Roover fonctionneront comme un organ consultative pour les questions des minorites bulgares en Grece. Ils auront le droit de donner des avis au gouvernement hellenique sur la rapide mise en pratique des dispositions du traite (de Sevres) relative a la protection de minorites.» Δύο παράγοντες ωστόσο κατέστησαν την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου αδύνατη. Πρώτον, η στάση της Γιουγκοσλαβίας. Το Βελιγράδι αντέδρασε στον χαρακτηρισμό των Σλαβοφώνων της ελληνικής Μακεδονίας ως Βουλγάρων, διότι αυτό υπέσκαπτε την πολιτική του εκσερβισμού στο σερβικό τμήμα της Μακεδονίας, όπου δεν αναγνωριζόταν η ύπαρξη Βουλγάρων, απαίτησε το χαρακτηρισμό των Σλαβοφώνων της ελληνικής Μακεδονίας ως Σέρβων και κατήγγειλε την ελληνοσερβική Συνθήκη Συμμαχίας του 1913. Η Ελλάδα ήταν αποδέκτης των παρενεργειών της σερβοβουλγαρικής διαμάχης για το Μακεδονικό. Η στάση του Βελιγραδίου εξανάγκασε την ελληνική κυβέρνηση να μην επικυρώσει το Πρωτόκολλο. Δεύτερον, η ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταναστεύσεως. Στις 31 Δεκεμβρίου 1924 έληξε η προθεσμία υποβολής Δηλώσεων των Σλαβοφώνων που επρόκειτο να μεταναστεύσουν στη Βουλγαρία και είχαν διαμορφωμένη βουλγαρική εθνική συνείδηση. Οι εναπομείναντες Σλαβόφωνοι αποτελούσαν για την Ελλάδα μια γλωσσική ομάδα (minorite de langue slave) και όχι εθνική μειονότητα με τη σημασία που έχει ο όρος στο Διεθνές Δίκαιο. [Για να αρθούν οι διπλωματικές επιπτώσεις από τη μη επικύρωση του Πρωτοκόλλου, αλλά και για να φανεί η Ελλάδα συνεπής στις δεσμεύσεις της που απέρρεαν από τις μειονοτικές διατάξεις της Συνθήκης των Σεβρών, δεδομένου ότι εκκρεμούσε και η λήψη προσφυγικού δανείου, η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε στις 29 Μαΐου 1925 στην Κοινωνία των Εθνών ότι θα σεβασθεί τα αιτήματα των Σλαβοφώνων στον εκπαιδευτικό και θρησκευτικό τομέα. «... Le Gouvernement hellenique examinera avec bienveillance toute demande qui lui serait par cette minorite pour l' ouverture et le fonctionnement d' une ecole ou l' enseignement serait donne dans sa proper langue, conformemant aux lois et reglements du pays sur les ecoles privees ou l' instruction primaire. Il lui fera n outre profiter de toute autre mesure qui serait prise ulterieusement en faveur des ecoles des minorites, notamment pour le recrutement du personnel enseignant. Les ressortissants grecs appartenant a la minorite de langue slave etant orthodoxes ne peuvnet certes pretender constituer une minorite de religion dans un pays don't la religion predominante est leur proper croyance. Neanmoins et bien que

depuis l' apparition du christianisme jusqu' il y a quelques dizaines d' annees l' office divin dans leurs eglises etait celebre en langue greque , le Gouvernement hellenique serait toujours dispose a examiner avec bienveillance toute demande provenant de ses ressortissants en question, et visant l' employ, dans une eglise, de leur proper langue a la place du grec». Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μέτρων που η Ελλάδα προτίθετο να λάβει συγκαταλεγόταν και η σύνταξη του Αλφαβηταρίου του τοπικού σλαβικού ιδιώματος με λατινικούς χαρακτήρες. Ταυτόχρονα, η Ελλάδα θα προωθούσε και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στους Σλαβόφωνους, πράγμα που η Κοινωνία των Εθνών αποδέχθηκε. «Il est bien que l' enseignement cree au profit des populations grecques de langue slave comportera aussi un enseignement de la langue grecque». Πουθενά στα σχετικά διπλωματικά έγγραφα δεν υπάρχει ο όρος «μακεδονική εθνική μειονότητα» ή απλά «μακεδονική μειονότητα». Στο πλαίσιο της διαβαλκανικής συνεργασίας τη δεκαετία του 1930 για να αποτρέψει την ανάμιξη της Γιουγκοσλαβίας/Σερβίας και Βουλγαρίας στα ελληνικά πράγματα ο Βενιζέλος ήταν διατεθειμένος, εφόσον το επιθυμούσε ένας ικανός αριθμός ντόπιων Σλαβοφώνων, να ανοίξει σχολεία στα οποία θα διδασκόταν η τοπική σλαβική διάλεκτος, η οποία, όμως, έπρεπε να κωδικοποιηθεί και να γίνει γραπτή. Χαρακτηριστικά τόνιζε ο Βενιζέλος στον υπουργό Εξωτερικών της Γιουγκοσλαβίας, Μαρίνκοβιτς: «Εγώ, έλεγα, θα ήμην διατεθειμένος, αν κατά τον εσωτερικόν νόμον ο απαιτούμενος αριθμός μας ζητήσει το άνοιγμα σχολείων από αυτούς τους Σλαβοφώνους, ν' ανοίξω με μόνην την διαφοράν, ότι θα τα ήνοιγα ως μακεδονο-σλαβικά, και δεν θα επέτρεπα καμμίαν επαφήν με κυβερνήσεις άλλων κρατών». Κατά τον Έλληνα διπλωμάτη, Αγνίδη, στενό συνεργάτη του Βενιζέλου οι Σλαβόφωνοι διακρίνονταν σε τρεις κατηγορίες: α) σε άτομα με ελληνική συνείδηση, β) σε άτομα με ρευστή συνείδηση και γ) σε άτομα με φιλοβουλγαρισμό: «Πιστεύει [ενν. ο Βενιζέλος] ότι πρέπει να σεβόμαστε τις συνθήκες, αλλά όχι και να δημιουργούμε τεχνητά εμπόδια για την ομαλή ενσωμάτωση των μειονοτήτων στο κράτος του οποίου είναι μέλη. Στους Σλαβόφωνους π.χ. που δεν είναι πάνω από 85.000-90.000 σήμερα, υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό γραικομάνων, που αν και μιλούν σλαβικές διαλέκτους, αισθάνονται Έλληνες. Γιατί να ανεχτούν αυτοί τεχνητά μέτρα με σκοπό την καλλιέργεια βουλγαρικής ή σερβικής συνείδησης; Αυτοί κάνουν ό, τι μπορούν για να μάθουν ελληνικά και στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία. Υπάρχουν άλλοι που δεν έχουν απολύτως καμία συνείδηση. Αυτοί θα γίνονταν οτιδήποτε αρκεί να τους εξασφαλίσεις την ησυχία τους. Γιατί να τους στρέψουμε σε άλλη κατεύθυνση; Υπάρχουν φυσικά και οι Σλαβόφωνοι που θα προτιμούσαν να μάθουν τα παιδιά τους βουλγαρικά. Αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά τίποτα. Όσοι ένιωθαν Βούλγαροι πήγαν ήδη στη Βουλγαρία. Όσοι έμειναν πιστεύουμε ότι έχουν θετικά συναισθήματα έναντι της Ελλάδας. Ο Βενιζέλος είναι έτοιμος να δώσει σ' αυτήν την τρίτη κατηγορία σχολεία που να διδάσκουν τη διάλεκτό τους. Μέχρι στιγμής όμως κανείς δεν ζήτησε τέτοιο σχολείο. Αν ζητήσουν αυθόρμητα θα το έχουν, αλλά

δεν θα τους το επιβάλλουμε κιάλας!» . Μετά το 1934 με την απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς η τοπική ταυτότητα «Μακεδών» μετατρέπεται σε εθνική ταυτότητα (ούτε Έλληνες, ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι). Έτσι εξηγείται ότι η ΚΛ και η VMRO (Obedineta) Ενώ μέχρι το 1934 με τον όρο «μακεδονικός λαός» εννοούνται όλες οι εθνότητες στη Μακεδονία (Αλβανοί, Βούλγαροι, Τούρκοι, Εβραίοι, Τσιγγάνοι, Βλάχοι, Έλληνες κτλ), μετά το 1934 γίνεται λόγος για μακεδονικό έθνος με αναφορά μόνο σε Σλάβους και γίνεται διάκριση μεταξύ των όρων «μακεδονικό έθνος» και «μακεδονικός λαός». Μετά το 1934 η VMRO (Obedineta) διαλύθηκε και απορροφήθηκε από τα Κομμουνιστικά Κόμματα που προπαγανδίζουν τον μακεδονισμό με τους νέους όρους. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Μιχάλη Κεραμιτζή που μετέπειτα έδρασε στο ΝΟΦ: «Μονάχα οι έλληνες κομμουνιστές μιλούσαν πάντα για μακεδόνες και για Μακεδονία, αυτοί υπεράσπιζαν αυτή τη θέση και στα δικαστήρια καταδικάζονταν. Εγώ μέσα στο ΚΚΕ και από το ΚΚΕ, από τους έλληνες κομμουνιστές και όχι από τους μακεδόνες άρχισα να μαθαίνω ότι είμαι μακεδόνας. Αυτή είναι η αλήθεια» . Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην Ελλάδα η αίσθηση του σλαβικού και κομμουνιστικού κινδύνου υπό κάθε έννοια, ιδιαίτερα την περίοδο του Μεταξά, έφθασε μέχρι το σημείο να απαγορεύεται η δημόσια χρήση των σλαβικών ιδιωμάτων. Σε υπόμνημά του προς τον Μεταξά (5.1.1939) ο Σωτήριος Γκοτζαμάνης καταδίκασε ως αναποτελεσματικές τις αψυχολόγητες τακτικές κρατικών παραγόντων, για παράδειγμα να λειδωρούνται και να σέρνονται στο αστυνομικό τμήμα γέροντες άνθρωποι, επειδή δεν γνωρίζουν την ελληνική. Πρότεινε μια σειρά μέτρων, όπως αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα με ίδρυση νηπιαγωγείων σε κάθε δημοτικό σχολείο, οι δίγλωσσοι να υπηρετούν τη στρατιωτικής του θητεία στην Παλαιά Ελλάδα, πρόσληψη δίγλωσσων ως δημοσίων υπαλλήλων στη Νότιο Ελλάδα και Παλαιοελλαδιτών στις νέες χώρες κλπ. Ο Μεταξάς απάντησε (19.1.1939) ότι πολλά από τα μέτρα που προτείνονται λαμβάνονται, άλλα πρόκειται να ληφθούν και άλλα είναι υπό μελέτη .

- Αποσιωπάται πλήρως το γεγονός ότι υπήρξαν και βουλγαρίζοντες σλαβόφωνοι που αυτοαποκαλούνταν Μακεδόνες (Βούλγαροι) και συνεργάστηκαν με τις βουλγαρικές αρχές κατοχής κατά του ελληνικού πληθυσμού (περίπτωση Οχράνας) και ότι η δημιουργία του ΣΝΟΦ έγινε μετά από την επίσκεψη του Τέμπο στην Ελλάδα σε μια προσπάθεια του ΚΚΓ και του νεοϊδρυθέντος ΚΚΜ να καταπολεμηθεί ο φιλοβουλγαρισμός και να διαμορφωθεί μια καθαρή σλαβομακεδονική συνείδηση (ούτε έλληνες, ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι). Δεν φαίνεται καθόλου η εμπλοκή γιουγκοσλαβικών παραγόντων στην ελληνική Μακεδονία το 1943-44, διάλυση του ΣΝΟΦ από τον ίδιο τον ΕΛΑΣ, η απόσχιση των ταγμάτων Αριδαίας-Έδεσσας και Φλώρινας-Καστοριάς το 1944 από τον ΕΛΑΣ, η γιουγκοσλαβική εμπλοκή στον Ελληνικό Εμφύλιο και η επίδραση των σχεδίων Βελιγραδίου-Σκοπίων για την ίδρυση μίας Ενιαίας Μακεδονίας είτε ως ανεξάρτητου κράτους σε μια

Βαλκανική Ομοσπονδία (Τσέντο, Γκλιγκόρωφ, Μπρασνάρωφ), είτε εντός της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας (Κολισέφσκι).

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- Υπάρχουν επίσης πολλές ιστορικές ανακρίβειες. Π.χ. Στο Vlado Velkovski-Halid Seidi- Arijan Aljademi- Dimka Risteska- Gjorgji Pavlovski, *ISTORIJA ZA IX ODDELENIE (V izdanie)*, Skopje 2016, σ. 39 αναφέρεται ότι η Ελλάδα στο Μεσοπόλεμο ασκούσε αναθεωρητική πολιτική όσον αφορά τη Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη. Προφανώς η Ελλάδα συγγέεται με τη Βουλγαρία. **Πρέπει άμεσα να απαλειφθεί.**
- Στο ίδιο εγχειρίδιο στη σ. 92 αναφέρεται ότι οι Αλβανοί Τσάμηδες συμμετείχαν στον ελληνικό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα συνεργαζόμενοι με τους έλληνες παρτιζάνους, ενώ ισχύει το ακριβώς αντίθετο. **Πρέπει άμεσα να απαλειφθεί.** Οι Τσάμηδες συνεργάστηκαν με τις κατοχικές δυνάμεις και γι' αυτό εξεδιώχθησαν από την Ελλάδα το 1944.
- Η κεντρική ιδέα που διακατέχει όλα τα εγχειρίδια είναι ότι υπήρχε μία ιστορική συνέχεια του μακεδονικού λαού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και ότι η Μακεδονία ήταν μία ιστορική και γεωγραφική ενότητα που δεν συνδέεται με την Ελλάδα και τον Ελληνισμό. Ακριβώς αυτή η διάκριση των ταυτοτήτων με τις αντίστοιχες πολιτιστικές διαστάσεις είναι και έργο της ΜΔΕΕ (έργο δύσκολο που απαιτεί βαθιά ιστορική γνώση των πηγών), εκτός από την απάλειψη αλυτρωτικών χαρτών, συμβόλων και αναφορών.